

УДК 330:657.6

*В. І. Дмитренко,
к. е. н., професор, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля,
м. Черкаси, Україна
ORCID: 0000-0003-1860-418X*

РОЛЬ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*V. Dmytrenko
PhD (Economics), professor,
Cherkasy institute of fire Protection and nameless heroes of Chornobil, Cherkasy, Ukraine*

THE ROLE OF EXTERNAL AND INTERNAL AUDIT IN ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

Постійні кризи економічного характеру впливають на формати та стратегії ведення підприємницької діяльності всіх суб'єктів господарювання різних масштабів господарського процесу. З огляду на це не втрачає актуальності питання захисту економічної сторони ведення бізнесу, особливо за умов політичної та економічної нестабільності України нині. В цьому контексті гостріше постає питання пошуку нових ефективніших форм контролю внутрішнього середовища діяльності підприємств та прогнозування й попередження внутрішніх і зовнішніх загроз. Адже в сучасних умовах найбільш ефективною формою зовнішнього фінансового контролю є аудит, здійснюваний незалежними дипломованими фахівцями, які не працюють в організації (компанії), в якій проводять сам аудит. Поряд з цим, значення аудиту як однієї з форм економічного контролю неухильно зростає, що перш за все обумовлено його практичною необхідністю. В Україні поки відсутні єдині методологічні основи побудови ефективної системи аудиту в секторі державного управління. В результаті від цього спостерігається брак аудиторської інформації, знижується якість аудиторської діяльності і, відповідно, довіра до державних інституцій та, як наслідок, управлінських рішень, прийнятих на підставі аудиторської інформації. На сучасному етапі в Україні не запроваджено єдиних методологічних основ побудови ефективної системи аудиту в секторі державного управління, що вимагає розробки теоретико-прикладних пропозицій щодо формування аудиту в державному секторі. У статті узагальнено класифікацію державного аудиту за видами та формами. Узагальнено основи положення щодо поняття внутрішнього та зовнішнього аудиту. Охарактеризовано основні різновиди зовнішнього аудиту на підприємстві. Висвітлено завдання та мета внутрішнього аудиту на підприємстві. Розподілено переваги та недоліки впровадження постійно діючого аудиту на підприємств Розглянуто Кодекс етики вищих органів фінансового контролю (ISSAI 30 Code of Ethics) та надані пропозиції щодо впровадження внутрішнього та зовнішнього аудиту.

Constant crises of economic nature affect the formats and strategies of entrepreneurial activity of all business entities of different scales of the economic process. In view of this, the issue of protecting the economic side of doing business is still relevant, especially in the current political

and economic instability of Ukraine. In this context, the question of finding new and more effective forms of control of the internal environment of enterprises and forecasting and prevention of internal and external threats becomes more acute. After all, in modern conditions, the most effective form of external financial control is an audit carried out by independent certified professionals who do not work in the organization (company) in which the audit itself is conducted. Along with this, the importance of audit as a form of economic control is growing steadily, primarily due to its practical necessity. In foreign countries, the organization and conduct of audits in the public sector have long been based on common national standards and regulated by a specially created public authority. Ukraine does not yet have a single methodological basis for building an effective audit system in the public administration sector. As a result, there is a lack of audit information, reduced quality of audit activities and, consequently, trust in government institutions and, as a consequence, management decisions made on the basis of audit information. At the present stage, Ukraine has not introduced a single methodological framework for building an effective audit system in the public administration sector, which requires the development of theoretical and applied proposals for the formation of audit in the public sector.

The article summarizes the classification of state audit by types and forms. The provisions on the concept of internal and external audit are generalized. The main types of external audit at the enterprise are described. The tasks and purpose of internal audit at the enterprise are highlighted. The advantages and disadvantages of the implementation of ongoing audit in enterprises are distributed. The Code of Ethics of Supreme Audit Institutions (ISSAI 30 Code of Ethics) is considered and proposals for the implementation of internal and external audit are provided.

Ключові слова: *аудит, держава, зовнішній аудит, внутрішній аудит, державний фінансовий контроль, економічна безпека, контроль.*

Key words: *audit, state, external audit, internal audit, state financial control, economic security, control.*

Постановка проблеми. Питання економічної безпеки як елемента національної безпеки є важливим для будь-якої сучасної держави протягом усього періоду її існування. Але особливої актуальності набуває дане питання в сучасних умовах, коли досить швидкими темпами відбувається глобалізація економіки України до світового простору, загострення існуючих проблем внаслідок гальмування запланованих реформ.

Разом із тим, в умовах ринкової економіки роль аудиту значно зростає, ринок потребує достовірної облікової і звітної інформації про діяльність суб'єктів підприємницької діяльності з різними формами власності (державних, приватних, комунальних та інших підприємств тощо). Тільки об'єктивна обліково-аналітична інформація про діяльність суб'єктів господарювання дає можливість перевірити відповідність діяльності підприємств чинним законодавчим та іншим нормативно-правовим актам, які її регулюють. Проведення аудиту має спрямовуватися на відкриття недоліків і порушень, виявлення внутрішньогосподарських резервів, на боротьбу за економію і ощадливість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ролі зовнішнього та внутрішнього аудиту в забезпеченні економічної безпеки держави були присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Серед них: Л. П. Артеменко, О. Р. Бойкевич, О. О. Бородіна, Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, С. В. Васильчак, В. М. Геєць, Ф. І. Євдокимов, О. Р. Жидяк, Д. Д. Задихайло, В. В. Каркавчук, Т. Г. Логутова, О. В. Мізіна, Д. І. Нагаєвський, О. Г. Прокопенко, О. В. Орлик, І. О. Ревак, О. Д. Тімченко, О. О. Хворост, О. С. Шуміло, Ю. О. Ярова та інші. Проте ряд аспектів проблеми потребують подальшого поглибленого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є встановлення ролі зовнішнього та внутрішнього аудиту в забезпеченні економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкової економіки важливими є питання, пов'язані з системною оцінкою розвитку підприємства на рівні держави. Кожного власника та керівника цікавить об'єктивна та обґрунтована інформація про стан розвитку підприємства. Стабільність фінансової системи підприємства залежить від чинників на макrorівні, серед яких основними виокремимо: рівень інфляції, обсяги внутрішніх і зовнішніх боргів держави, стан виконання державного бюджету, рівень монетизації економіки, вартість банківських кредитів, достатній обсяг міжнародних резервів НБУ. Порушення в динаміці цих показників спричиняють ризики, а іноді й загрози фінансовій безпеці держави, зокрема розвитку підприємств.

Крім того, мінливість умов зовнішнього економічного середовища призвела до посилення ролі і значення правильних управлінських рішень. Система аудиту на підприємстві не лише допоможе здійснювати планомірний контроль за діяльністю суб'єкта господарювання з виявленням та усуненням наявних недоліків та відхилень, але й дасть можливість покращити роботу управлінських ланок усіх рівнів, а також оперативно відреагувати на дію внутрішніх чи зовнішніх чинників.

Закон України визначає аудит як «перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів» [1].

В літературі існує значна кількість класифікацій аудиту та аудиторських послуг, доцільно розглянути їх специфіку реалізації в Україні (табл. 1).

Таблиця 1.
Класифікація державного аудиту за видами та формами

№	Види аудиту	Форми аудиту	Класифікація форм аудиту
1.	Внутрішній	Фінансовий аудит	- державний фінансовий аудит діяльності суб'єктів господарювання; - державний фінансовий аудит діяльності бюджетних установ; - державний фінансовий аудит суб'єктів господарювання державної та комунальної форми власності
2.	Зовнішній	Аудит ефективності	- державний фінансовий аудит виконання місцевих бюджетів; - державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм;
		Операційний аудит	- державний фінансовий аудит окремих господарських операцій

Джерело: сформовано автором на основі [2-4]

Крім того в сучасних умовах відіграє важливу роль в досягненні як стратегічних так і оперативних цілей, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та ефективне управління підприємством.

Існують подібні та відмінні характеристики між зовнішнім та внутрішнім аудитом. Зовнішній аудит здійснюється з метою підвищення довіри користувачів до фінансових звітів. Внутрішній аудит проводиться в інтересах власників підприємства. Але навіть з цією важливою різницею існує багато подібного між ними. І зовнішній, і внутрішній аудитор повинні бути компетентними та залишатись об'єктивними у виконанні своєї роботи. Вони дотримуються певних однакових методологічних підходів під час здійснення аудиту, включаючи планування та виконання тестів засобів контролю та незалежних процедур по суті.

Для з'ясування сутності внутрішнього та зовнішнього аудиту та встановлення відмінностей між ними досліджено їх визначення різними вченими, теоретиками та практиками (табл. 2).

Таблиця 2.
Трактування поняття внутрішнього та зовнішнього аудиту в науковій літературі

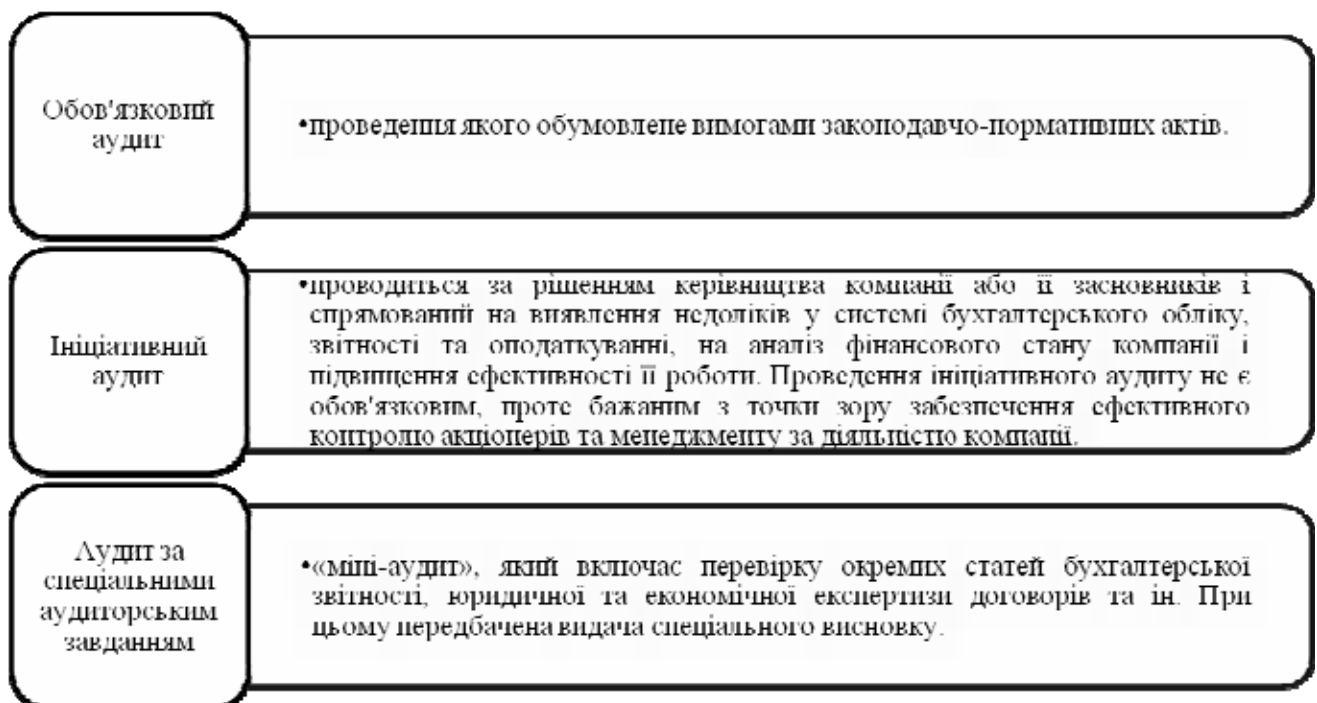
№	ПІБ автора	Трактування визначення
Зовнішній аудит		
1.	Подольський В.І. [5]	Зовнішній аудит – незалежний розгляд спеціально призначеним аудитором фінансових звітів підприємств і вираження думки про них при дотриманні правил, встановлених законом.
2.	Андреев В.Д. [6]	Зовнішній аудит – це процес перевірки ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності на підприємствах з різними формами господарювання та власності з точки зору їх достовірності та відповідності діючому законодавству.
3.	Вороніна Л.І. [7]	Зовнішній аудит – це процес зменшення від дозволеного інформаційного ризику для користувачів фінансових звітів.
4.	Грачев А.Н., Терехова Т.В. [8]	Зовнішній аудит – систематичний, незалежний та документований процес отримання даних аудиту та об'єктивної їх оцінки з метою встановлення міри виконання узгоджених критеріїв аудиту.
5.	Петренко Н.І. [9]	Зовнішній аудит – це метод господарського контролю, що здійснюється на добровільних, договірних засадах між аудитором і підприємством-замовником та складається із сукупності методичних прийомів, застосування яких дозволяє аудитору визначити вірогідність звітності, обліку, їх повноту та відповідність чинному законодавству та встановленим нормативам.

6.	Шеремет А.Д., Суйц В.П., Шеремет А.Д., Суйц В.П. [10]	Зовнішній аудит – це незалежна перевірка фінансової звітності з метою вираження думки про ступінь достовірності цієї звітності.
Внутрішній аудит		
7.	Алборов Р.А. [11]	Внутрішній аудит – це фактично внутрішньогосподарський контроль
8.	Пономаренко П.Г. [12]	Внутрішній аудит – це перевірка дотримання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку і надійності функціонування внутрішнього контролю.
9.	Вітюк Л.М., Гайдай Л.П. [13]	Внутрішній аудит – це регламентована внутрішніми документами підприємства сукупність процедур внутрішнього контролю ланок управління і різних аспектів діяльності підприємства, які здійснюються спеціалізованим відділом або окремою посадовою особою з метою допомоги органам управління в ефективному внутрішньому контролі.
10.	Пантелєєв В.П. [14]	Внутрішній аудит – це аудит, який здійснюється співробітниками суб'єкта господарювання.
11.	Корінько М.Д. [15]	Внутрішній аудит – це діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий його відділ чи окрема особа.
12.	Калистратов Л.М. [16]	Внутрішній аудитом – це організована економічним суб'єктом, діюча в інтересах керівників або власників, регламентована внутрішніми документами систему контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку та надійністю системи внутрішнього контролю.

Джерело: систематизовано автором

Враховуючи вище зазначене, зовнішній аудит полягає у застосуванні системи заходів, які спрямовані на підвищення рівня впевненості аудитора при висловленні думки про достовірність фінансової звітності суб'єкта господарювання та відповідності обраних підприємством прийомів та способів організації та ведення обліку вимогам чинного законодавства.

Зовнішній аудит проводиться на договірній основі незалежними аудиторськими організаціями або індивідуальними аудиторами з економічним суб'єктом з метою об'єктивної комплексної оцінки достовірності бухгалтерського обліку і звітності та надання консультаційних послуг керівництву. Зовнішній аудит можна поділити на три різновиди (рис. 1).

Рис. 1. Основні різновиди зовнішнього аудиту на підприємстві

Джерело: сформовано автором на основі [17-20]

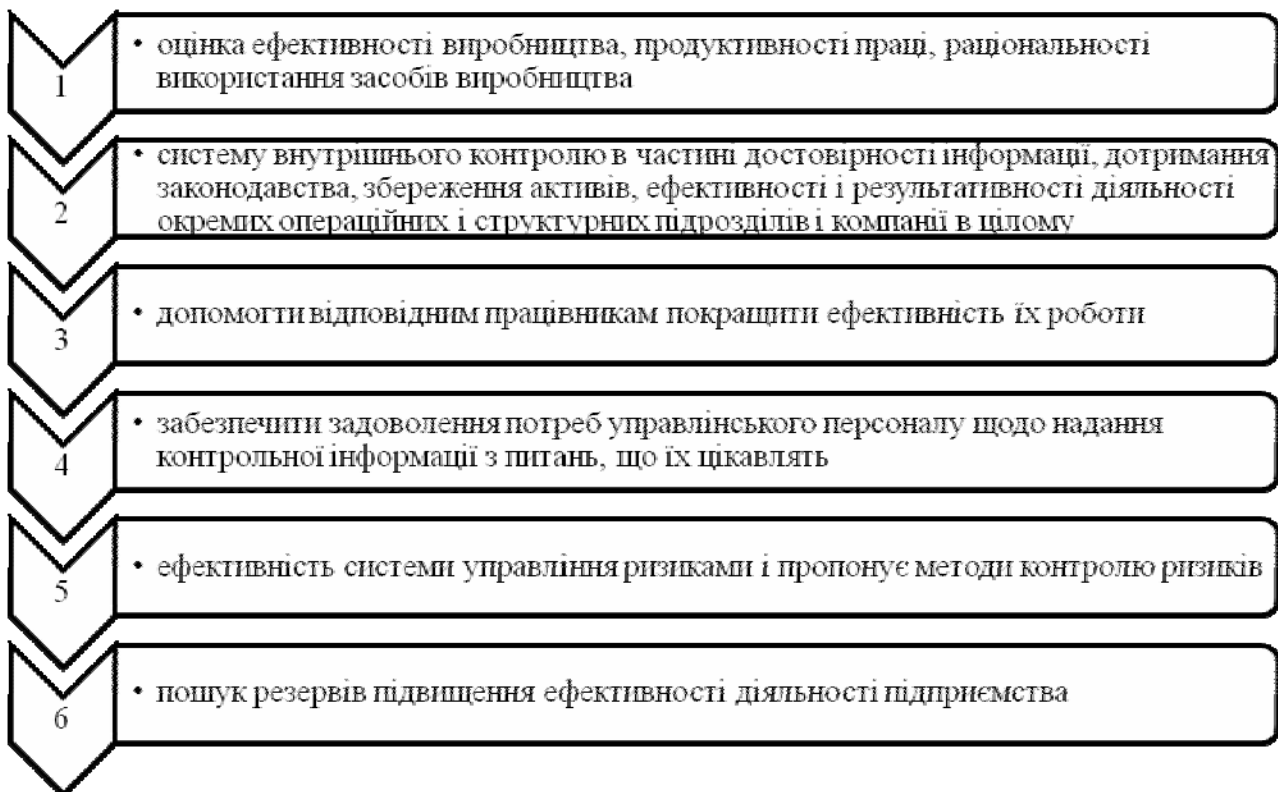
На протидію зовнішньому аудиту, внутрішній аудит включає, по-перше, контроль за збереженням активів суб'єкта підприємницької діяльності, по-друге, дотримання їх раціонального використання, по-третє, моніторинг якості управління підприємством.

Особливістю внутрішнього аудиту є його здійснення на підприємстві безперервно, що дозволяє своєчасно виявити систематичні недоліки в роботі персоналу та попередити їх появу в майбутньому.

Внутрішній аудит має виконувати роль превентивного діагностичного засобу в управлінні господарською діяльністю підприємства та його структурних підрозділів. Як вважають вітчизняні та зарубіжні вчені, головною метою внутрішнього аудиту є:

- 1) удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення і мобілізація резервів його зростання;
- 2) удосконалення організації діяльності підприємства;
- 3) запобігання втратам ресурсів і здійснення необхідних змін у середині підприємства;
- 4) допомога управлінському персоналу в підвищенні ефективності виконання його функцій;
- 5) забезпечення задоволення потреб органів управління в частині надання контрольної інформації з різних питань;
- 6) завдання діагностики стану економічної безпеки та визначення можливої реїд цікавості підприємства [21].

Крім того необхідно окреслити основні завдання внутрішнього аудиту (рис. 2).

Рис. 2. Основні завдання внутрішнього аудиту на підприємстві

Джерело: сформовано автором на основі [22-25]

Разом з тим, особливістю внутрішнього аудиту є те, що він виступає більш корисним для поліпшення управління підприємством, оскільки внутрішні аудитори більш обізнані з діяльністю суб'єкта господарювання, а ніж зовнішні аудитори. Важливо, щоб внутрішні аудитори були компетентними та залишалися об'єктивними у виконанні своєї роботи та формуванні висновків. Якщо внутрішні аудитори дотримуються зазначених вимог (бути компетентними, незалежними, об'єктивними), то таку роботу зовнішні аудитори оцінюють як ефективну.

Внутрішній аудит здійснюється спеціальним структурним підрозділом підприємства або його робітниками, безпосередньо підлеглими керівництву підприємства чи перебуваючими в його штаті. Внутрішній аудит необхідний не тільки власникам підприємства, але й управлінцям, завдання яких управляти бізнесом шляхом поставлених власником цілей найбільш ефективним способом. Успішність виконання цього в значній мірі залежить від володіння менеджером інформацією, необхідною для прийняття управлінських рішень та ефективної системи контролю за виконанням прийнятих рішень [26].

Таким чином, внутрішній аудит у порівнянні із зовнішнім є більш поглибленим і таким, що враховує специфіку підприємства, ознайомлений із правилами внутрішнього звітування, а саме:

- дотримання встановленої політики підприємства;
- прогноз обсягу реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, розміру отриманих прибутків;
- розробку та контроль за дотриманням планів невідкладних заходів;
- дані аналізів кошторисів та фактичних витрат;
- аналіз ситуацій ризику і запобігання банкрутству;

– використання ноу-хау тощо.

Використання внутрішнього аудиту в системі економічної безпеки підприємства дасть можливість забезпечити та збільшити рівень точності бухгалтерської та фінансової інформації підприємства, здійснювати оперативний контроль над усією виробничо-господарчою діяльністю підприємства. Результати використання внутрішнього аудиту економічної безпеки підприємства є винятково внутрішнім інструментом управління [27].

Разом з тим необхідно врахувати переваги та недоліки впровадження постійно діючого аудиту на підприємств:

1) Переваги:

- аудит – це ефективна система контролю за господарською діяльністю суб'єкта господарювання;
- сприяє покращенню якості зовнішніх аудиторських перевірок;
- внутрішнім аудиторам потрібно прикласти менше часу і зусиль для виявлення наявних відхилень;
- внутрішній аудит зазвичай краще забезпечує потребу підприємства у попередньому, поточному і наступному контролі, тоді як зовнішній аудит в основному базується на перевірці готових звітних даних.

2) Недоліки:

- не в достатній мірі виконується принцип незалежності аудитора;
- існує можливість побудови помилкового уявлення зовнішніх аудиторів про фінансовий стан підприємства на основі ознайомлення із звітами внутрішніх аудиторів;
- зовнішні аудитори можуть з легкістю вказати на прорахунки не лише рядових працівників, але й керівника підприємства. Поради зовнішніх аудиторів базуються на багаторазовому спостереженні за діяльністю інших підприємств галузі;
- одноразові аудиторські послуги зі сторони коштують дешевше, ніж постійний контроль з боку внутрішніх аудиторських служб.

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку вітчизняного державного фінансового аудиту, особливого значення має дослідження, і відповідно, визначення чітких критеріїв і підходів до оцінки ефективності контролю і аудиту в державному секторі.

Методологія оцінки діяльності спеціалізованих органів фінансового аудиту повинна базуватись не лише на результатах діяльності, тобто економічних і соціальних вигодах, які можуть надавати органи державного фінансового контролю суспільству, а також на оцінці дотримання фундаментальних етичних цінностей Кодексу етики вищих органів фінансового контролю INTOSAI. Зокрема, відповідно до Кодексу етики вищих органів фінансового контролю (ISSAI 30 Code of Ethics) до фундаментальних цінностей віднесено:

- Добросовісність (Integrity);
- Незалежність та об'єктивність (Independence and Objectivity);
- Компетентність (Competence);
- Професійна поведінка (Professional behavior);
- Конфіденційність та прозорість (Confidentiality and Transparency) [28].

Даний Кодекс етики містить детальне керівництво щодо застосування перерахованих етичних принципів та контролю за їх дотриманням, що повинно враховуватись при оцінці ефективності органів державного фінансового контролю та аудиту. Оцінка професійної компетентності і кваліфікації також має прямий взаємозв'язок з ефективністю контрольної діяльності. Іншими об'єктами оцінки діяльності та визначення ефективності органів державного фінансового контролю і аудиту безумовно повинні бути результати діяльності та відповідно вигоди, які отримує суспільство від діяльності державних контрольних інституцій. Ще одним важливим критерієм оцінки ефективності державних аудитів є співвідношення кількості наданих пропозицій за результатами аудитів до кількості врахованих, що характеризуватиме рівень врахування пропозицій, і відповідно може свідчити про якість таких пропозицій і їх реальність для врахування.

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що до проблем, що постають перед підприємствами на шляху до досягнення прийняттого рівня економічної безпеки, науковці відносять такі:

- переважність використання реактивного підходу (очікування негативного впливу загрози і подальші заходи щодо ліквідації наслідків замість передчасного аналізу можливих шляхів уникнення цього впливу);
- необхідність підвищення якості збору інформації не лише про конкурентів, але й про стан власної діяльності, що включає першочерговість визначення цілей і стратегії підприємства;
- недостатнє застосування аналізу витрат підприємства на економічну безпеку;
- нехтування наявними можливостями підприємства і спрямування всієї системи економічної безпеки на роботу зі загрозами.

Висновки. Таким чином, нині є низка проблем у процесі становлення та здійснення внутрішнього аудиту в Україні, це і недостатнє нормативне забезпечення, відсутність внутрішніх розробок щодо організації та методики внутрішнього аудиту на підприємстві тощо. І лише комплексна програма подолання кожної з них забезпечить ефективне та якісне здійснення внутрішнього аудиту і сприятиме подоланню негативних явищ в економіці України, пов'язаних із недостатнім контролем за суб'єктами підприємницької діяльності. За наявності нормативно-правової бази, внутрішніх нормативів аудиту та типових форм документів з аудиту, організація служби внутрішнього аудиту на підприємстві дасть змогу здійснювати систему заходів, спрямованих на усунення проблемних питань і недоліків у процесі проведення внутрішнього аудиту, матиме безліч позитивних наслідків не лише у структурі діяльності підприємств, але й в економіці України загалом.

Література.

1. Про аудиторську діяльність: Закон України №23 від 22.04.93 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12#Text> (втратив чинність 01.10.2018, підстава - 2258-VIII).
2. Каліцінська К. О. Роль внутрішнього аудиту в системі економічної безпеки підприємства. *Економіка та підприємництво*, 2011. №3. С. 136.
3. Філозоф О. В. Організація процесу внутрішнього аудиту на підприємстві. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2009. №1.
4. Олійник С. О. Внутрішній аудит в системі економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2013. Вип. 181 (3). С. 213-218.
5. Подольський В. І. Аудит : учебник / под ред. В.И. Подольского. Москва : Экономистъ, 2003. 494 с.
6. Андреев В. Д. Практический аудит : справочное пособие. Москва : Экономика, 1994. 366 с.
7. Воронина Л. И. Аудиторская деятельность: основы организации : учебно-практическое пособие. Москва : Эксмо, 2007. 336 с.
8. Грачев А. Н., Терехова Т. В. Диалог консультанта с внутренним аудитором. Нижний Новгород : ООО “Приоритет”, 2004. 136 с.
9. Петренко Н. І. Проблеми визначення аудиту в економічній літературі. *Держава та регіони*. 2002. № 4. С. 153-158.
10. Шеремет А. Д., Суйц В. П. Шеремет А. Д., Суйц В. П. Аудит : учебник. Москва : ИНФРА-М, 2001. 352 с.
11. Алборов Р. А. Аудит в организациях промышленности, торговли, АПК : учебник. Москва : Дело и сервис, 1998. 464 с.
12. Пономаренко П. Г. Бухгалтерский учет, анализ и аудит : учебное пособие. Минск: Выш. шк., 2007. 527 с.
13. Вітюк Л. М., Гайдай Л. П. Внутрішній аудит як вид економічного контролю. *Вісник ЖІТІ*. 1999. № 10. С. 22-27.
14. Пантелеев В. П. Аудит : навчальний посібник. Київ : «Професіонал», 2008. 400 с.
15. Пантелеев В. П., Корінько М. Д. Внутрішній аудит : навчальний посібник. Київ, 2006. 247 с.
16. Калистратов Л. М. Аудит : учебное пособие. Москва : «Дашков и К», 2007. 56 с.
17. Журавлева Д. Г. Внутрішній аудит: необхідність впровадження в сучасних умовах. *Майбутнє – аудит* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Кривий Ріг, 2008. С. 270–271.
18. Акімова Н. С. Внутрішній аудит в Україні: сутність, проблеми розвитку та шляхи їх усунення. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип.1(1). С. 121-128. URL : [http://nbuv.gov.ua/jpdf/esprstp_2012_1\(1\)_19.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/esprstp_2012_1(1)_19.pdf).
19. Каменська Т. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві. URL : http://www.visnuk.com.ua/article/one/Tetiana_KA5690094.html.
20. Мішина Ю. О., Євсєєнко В. О. Проблеми становлення та розвиток внутрішнього аудиту в Україні. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(3). С. 519-524. URL : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10\(3\)_86.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10(3)_86.pdf).
21. Баранюк Ю. Р. Публічні фінанси: поняття та склад в контексті державного аудиту. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених та студентів. Харків, 21 квітня 2016 р., 2016. С. 456-459.
22. Орлик О. В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення. *Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки* : колективна монографія. Дніпропетровськ : ФОП Дроб'язко С.І., 2014. Т. 2. С. 176-182.
23. Майданевич Ю. П. Проблеми організації внутрішнього аудиту на підприємствах. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2009. № 1. С. 250.
24. Георгіаді Н. Г. Сучасний стан підприємницької активності в Україні. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4818>.
25. Мельник В. І., Шумська Г. М. Перспективні напрямки підвищення рівня економічної безпеки підприємства в сучасних умовах. URL: http://www.confcontact.com/2008dec/3_melnik.php.
26. Дорош Н. І. Аудит: теорія і практика : навчальний посібник. Київ : Знання, 2006. 495 с.
27. Дмитренко О. М. Формування системи внутрішнього аудиту на підприємстві. *Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. №2(5). С. 116-126. URL : [http://nbuv.gov.ua/jpdf/znptdau_2013_2\(5\)_17.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/znptdau_2013_2(5)_17.pdf).
28. Кодекс професійної етики внутрішнього аудитора. URL : https://ia.org.ua/?page_id=208.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine “About auditing activity”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12#Text> (expired on October 1, 2018, grounds - 2258-VIII).
2. Kalitsinska, K. O. (2011), “The role of internal audit in the system of economic security of the enterprise”, *Ekononika ta pidpriemnytstvo*, №3, pp. 136.

3. Filozop, O. V. (2009), "Organization of the internal audit process at the enterprise", *Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats*, №1.
4. Oliinyk, S. O. (2013), "Internal audit in the system of economic security of the enterprise", *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Ekonomika, ahrarnyi menedzhment, biznes*, Vol. 181 (3), pp. 213-218.
5. Podolskyi, V. I. (2003), *Audyt* [Audit], Ekonomyst, Moscow, Russia, 494 p.
6. Andreev, V. D. (1994), *Praktycheskyi audit* [Practical audit], Ekonomyka, Moscow, Russia, 366 p.
7. Voronyna, L. Y. (2007), *Audytorskaia deiatelnost: osnovi orhanyzatsyy* [Auditing: the basics of the organization], Eksmo, Moscow, Russia, 366 p.
8. Hrachev, A. N. and Terekhova, T. V. (2004), *Dyaloh konsultanta s vnutrennym audytorom* [Dialogue of the consultant with the internal auditor], OOO "Pryorytet", Nizhniy Novgorod, Russia, 136 p.
9. Petrenko, N. I. (2002), "Problems of audit definition in the economic literature", *Derzhava ta rehiony*, № 4, pp. 153-158.
10. Sheremet, A. D. Suits, V. P. Sheremet, A. D. and Suits, V. P. (2001), *Audyt* [Audit], YNFRA-M, Moscow, Russia, 352 p.
11. Alborov, P. A. (1998), *Audyt v orhanyzatsyakh promyshlennosti, torhovly, APK* [Audit in the organizations of the industry, trade, agrarian and industrial complex], Delo y servys, Moscow, Russia, 464 p.
12. Ponomarenko, P. H. (2007), *Bukhhalterskyi uchet, analiz y audit* [Accounting, analysis and audit], Vyshcha shkola, Minsk, Russia, 527 p.
13. Vitiuk, L. M. and Haidai, L. P. (1999), "Internal audit as a type of economic control", *Visnyk ZhITI*, № 10, pp. 22-27.
14. Pantelieiev, V. P. (2008), *Audyt* [Audit], Profesional, Kyiv, Ukraine, 2008.
15. Pantelieiev, V. P. and Korinko, M. D. (2006), *Vnutrishnii audit* [Internal audit], Kyiv, 247 p.
16. Kalystratov, L. M. (2007), *Audyt* [Audit], Dashkov y K, Moscow, Russia, 56 p.
17. Zhuravleva, D. H. (2008), "Internal audit: the need for implementation in modern conditions", *Maibutnie – audit* [The future is audit], materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii [materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference], Krivoy Rog, Ukraine, pp. 270-271.
18. Akimova, N. S. (2012), "Internal audit in Ukraine: essence, development problems and ways to eliminate them", *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, vol. 1(1), pp. 121-128, available at : [http://nbuv.gov.ua/jpdf/esprstp_2012_1\(1\)_19.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/esprstp_2012_1(1)_19.pdf).
19. Kamenska, T., "The need to create an internal audit service at the enterprise", available at : http://www.visnok.com.ua/article/one/Tetiana_KA5690094.html.
20. Mishyna, Yu. O. and Yevsieienko, V. O. (2013), "Problems of formation and development of internal audit in Ukraine", *Ekonomichni nauky. Seriya: Oblik i finansy*, vol. 10(3), pp. 519-524, available at : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10\(3\)_86.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10(3)_86.pdf).
21. Baraniuk, Yu. R. (2016), "Public finance: concept and composition in the context of public audit", *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh uchenykh ta studentiv* [Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference of young scientists and students], Kharkiv, Ukraine, pp. 456-459.
22. Orlyk, O. V. (2014), "Economic security of the enterprise: properties, strategy and methods of support", *Ekonomichna bezpeka v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomiky* [Economic security in the context of globalization of the world economy], FOP Drobiazko S.I., Dnipropetrovsk, Ukraine, part 2, pp. 176-182.
23. Maidanevych, Yu. P. (2009), "Problems of organization of internal audit at enterprises", *Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats*, № 1, pp. 250.
24. Heorhiadi, N. H. (2016), "The current state of entrepreneurial activity in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, № 3, available at : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4818>.
25. Melnyk, V. I. and Shumska, H. M. (2020), "Promising ways to increase the level of economic security of the enterprise in modern conditions", available at : http://www.confcontact.com/2008dec/3_melnik.php.
26. Dorosh, N. I. (2006), *Audyt: teoriia i praktyka* [Audit: theory and practice], Znannia, Kyiv, Ukraine, 495p.
27. Dmytrenko, O. M. (2013), "Formation of the internal audit system at the enterprise", *Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, №2(5), pp. 116-126, available at : [http://nbuv.gov.ua/jpdf/znptdau_2013_2\(5\)_17.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/znptdau_2013_2(5)_17.pdf).
28. Code of professional ethics of the internal auditor (2020), available at : https://iia.org.ua/?page_id=208.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2018 р.